

OBSAH

OBECNÁ ČÁST

1. OBECNÝ POPIS TERÉNNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE	10
1. 1. Terénní sociální práce v kontextu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	10
1. 2. Cíle terénní sociální práce a jejich význam pro plánování intervence	12
1. 3. Specifika a základní principy terénní sociální práce	13
1. 4. Možné cílové skupiny	14
2. KOMPETENCE TERÉNNÍHO SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	
A TERÉNNÍHO PRACOVNÍKA	15
2. 1. Kompetence terénního sociálního pracovníka	15
2. 2. Kompetence terénního pracovníka	19
2. 3. Vedení dokumentace terénní sociální práce	22
2. 3. 1. Individuální záznamy o průběhu poskytování služby – dokumentace	23
2. 3. 2. Ochrana osobních údajů uživatelů služby a dalších osob	24
2. 4. Spolupráce s dalšími odborníky a institucemi v regionu	26
2.4.1. Obsah spolupráce s veřejnoprávními subjekty a neziskovými organizacemi	26
2.4.2. Obsah spolupráce se soukromými subjekty	28
2. 4. 3. Zásady spolupráce	28
3. ZÁKLADY STRUKTUROVANÉ PRÁCE S UŽIVATELEM	30
3.1. Strukturovaná práce s uživatelem sociální služby	30
3. 1. 1. Navázání kontaktu	30
3. 1. 2. Mapování situace	31
3. 1. 3. Formulace zakázky	33
3. 1. 4. Plánování služeb	35
3. 1. 5. Realizace plánu	35
3. 1. 6. Ukončení spolupráce a vyhodnocení výsledků s uživatelem	35
3. 2. Evaluace	36
4. ŘEŠENÍ VZTAHŮ MEZI TERÉNNÍM SOCIÁLNÍM PRACOVNÍKEM/TERÉNNÍM PRACOVNÍKEM A JEHO NADŘÍZENÝM A POSTAVENÍ TERÉNNÍHO SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA/TERÉNNÍHO PRACOVNÍKA V RÁMCI ORGANIZACE JAKO TAKOVÉ	38
4. 1. Možnosti organizačního zařazení terénních sociálních pracovníků/terénních pracovníků	38
4. 1. 1. Organizační zařazení v rámci struktury úřadu	38
4. 1. 2. Organizační zařazení v rámci neziskových organizací	38
4.2. Obecné charakteristiky vztahů mezi terénním sociálním pracovníkem/terénním pracovníkem a jeho nadřízeným	39
5. TYPICKÁ DILEMATA A ETIKA TERÉNNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE	40
5. 1. Dilemata v terénní sociální práci	40
5. 2. Etické zásady terénní sociální práce	45
5. 3. Ochrana práv uživatele sociální služby	46

6. ZÁKLADY SPOLUPRÁCE V RÁMCI SOCIÁLNÍ SÍTĚ, RIZIKOVÉ SITUACE A DALŠÍ DOPLŇKOVÁ TĚMATA	47
6. 1. Sítování v terénní sociální práci	47
6. 1. 1. Sociální síť a její potenciál v terénní sociální práci	47
6. 1. 2. Tvorba a udržování kontaktů v rámci sociální sítě	47
6. 1. 3. Spolupráce s partnery v rámci sociální sítě	48
6. 2. Komunitní plánování sociálních služeb	49
6. 3. Posouzení vlastních potřeb a bezpečí terénního sociálního pracovníka/ terénního pracovníka	50
6. 3. 1. Rizika vlastního výkonu náročné pomáhající profese	50
6. 3. 2. „Nestandardní“ situace v terénu	52
7. MOŽNOSTI PROPAGACE A MEDIALIZACE TERÉNNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE	57
8. VZDĚLÁVÁNÍ A SUPERVIZE	61

SPECIÁLNÍ ČÁST

1. OBYVATELÉ SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT	65
1. 1. Popis situace cílové skupiny v našich podmínkách	65
1. 2. Situace obyvatel v sociálně vyloučených lokalitách	66
1. 3. Vstup terénního sociálního pracovníka/terénního pracovníka do sociálně vyloučené lokality - způsob získávání klientů	67
1. 4. Problémy, které terénní sociální pracovník/terénní pracovník s klienty nejčastěji řeší	68
1. 4. 1. Bydlení	68
1. 4. 2. Finance	69
1. 4. 3. Zaměstnanost	71
1. 4. 4. Vzdělávání	72
1. 4. 5. Další sociálně patologické jevy, se kterými se může terénní sociální pracovník/terénní pracovník v sociálně vyloučených lokalitách setkat	73
1. 5. Spolupráce s partnery v rámci sociální sítě z hlediska práce se sociálně vyloučenými	73
1. 6. Asistent Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách (asistent policie)	74
Příklady dobré praxe	
1. 7. Programy sociální integrace (PSI), Program terénní sociální práce	76
1. 7. 1. Popis situace cílové skupiny v našich podmínkách	76
1. 7. 2. Specifika práce s cílovou skupinou	78
1. 7. 3. Zdroje	80
1. 7. 4. Typické úkony při práci s cílovou skupinou	81
1. 8. Konzultační porady v terénu	82
1. 8. 1. Cílová skupina	82
1. 8. 2. Stručný popis situace v kraji	82
1. 8. 3. Shrnutí podstaty dobré praxe	84
1. 8. 4. Kdo se podílí a jak	84
1. 8.5. Dosavadní výsledky nebo efekt	85
1. 8. 6. Udržitelnost pozitivních výsledků a přenositelnost	85
1. 8. 7. Rizika	86

1. 9. Řešení stavebních nedostatků v bytech příslušníků romské komunity ve spolupráci se stavebním úřadem	86
1. 9. 1. Lokalita	87
1. 9. 2. Cílová skupina	87
1. 9. 3. Shrnutí podstaty a procesů dobré praxe	87
1. 9. 4. Subjekty, které se účastní řízení	88
1. 9. 5. Formy spolupráce	88
1. 9. 6. Dosavadní výsledky/efekt	89
1. 9. 7. Udržitelnost pozitivních výsledků	89
1. 9. 8. Mimořádné výdaje a další vklady, přenositelnost	89
1. 9. 9. Rizika	90
1. 9. 10. Specifikum dobré praxe	90
1. 10. Projekt romské policejní asistence	90
1. 10. 1. Cílová skupina	90
1. 10. 2. Popis lokality	91
1. 10. 3. Průběh realizace projektu	91
1. 10. 4. Předpokládaný přínos projektu	92
1. 10. 5. Realizátoři projektu	92
1. 10. 6. Rizika	93
1. 10. 7. Metody hodnocení poskytnuté služby	93
2. OSOBY OHROŽENÉ ZÁVISLOSTMI	94
2.1. Specifika terénní sociální práce s uživateli drog	94
Příklady dobré praxe	
2. 2. Terénní práce s uživateli drog ve městě Brně	97
2. 2. 1. Popis situace	97
2. 2. 2. Popis programu	98
2. 2. 3. Práce s uživateli drog v sociálně vyloučených lokalitách	99
2. 3. Centrum terénních programů o.s. Semiramis	102
2. 3. 1. Cílová skupina	102
2. 3. 2. Popis lokality, specifika regionu, historie	102
2. 3. 3. Podstata terénních programů	103
2. 3. 4. Popis poskytovaných služeb	104
2. 3. 5. Principy a metody práce	105
2. 3. 6. Kdo se podílí, spolupráce	105
2. 3. 7. Způsob hodnocení úspěšnosti projektu	106
2. 3. 8. Rizika	107
2. 3. 9. Přínos projektu	107
3. ŽENY POSKYTUJÍCÍ PLACENÉ SEXUÁLNÍ SLUŽBY	108
3. 1. Vymezení pojmu	108
3. 2. Popis situace	108
3. 3. Legislativní kontext	110
3. 4. Specifika práce se ženami poskytujícími placené sexuální služby	111
3. 4. 1. Pravidla terénní sociální práce s prostitujícími se ženami	112
3. 4. 2. Pravidla prvního kontaktu	113

3. 4. 3. Identifikace obchodování s lidmi a nucené prostituce	114
3. 5. Typické úkony vykonávané v rámci terénní sociální práce se ženami poskytujícími placené sexuální služby	115
3. 6. Význam terénní sociální práce pro obec	116
3. 7. Záležitosti, které terénní sociální pracovník/terénní pracovník se ženami nejčastěji řeší	117
3. 7. 1. Záležitosti, kterým se pracovník věnuje krátkodobě	117
3. 7. 2. Záležitosti, kterým se pracovník věnuje dlouhodobě	117
3. 8. Spolupracující zařízení a instituce	118
Příklady dobré praxe	
3. 9. Terénní sociální práce se ženami, poskytujícími placené sexuální služby	118
4. DĚTI A MLÁDEŽ OHROŽENÉ SPOLEČENSKY NEŽÁDOUCÍMI JEVY	121
4. 1. Terminologie	121
4. 2. Charakteristika cílové skupiny	122
4. 2. 1. Definiční znaky cílové skupiny	122
4. 2. 2. Definice pomoci nepříznivých sociálních situací	123
4. 2. 3. Definice pomoci vývojových úkolů	123
4. 2. 4. Definice pomoci rizikového chování dospívajících	124
4. 2. 5. Specifické skupiny dětí a mládeže	125
4. 2. 6. Fenomén práce se skupinou, skupinovou normou a s jednotlivcem na pozadí skupiny	125
4. 3. Charakteristika principu nízkoprahovosti	126
4. 3. 1. Nízkoprahovost v kontextu kontaktní práce	126
4. 3. 2. Cíle práce s cílovou skupinou dětí a mládeže	127
4. 4. Obsah terénní práce s dětmi a mládeží	127
4. 4. 1. Monitoring	127
4. 4. 2. Vyhledávání	130
4. 4. 3. Navázání a udržení kontaktu	131
4. 4. 4. Odborná pomoc a podpora a vytváření podmínek	132
4. 5. Požadavky na vzdělání terénního sociálního pracovníka s dětmi a mládeží	136
Příklady dobré praxe	
4. 6. Terénní sociální práce jako integrální součást nabídky sociálních služeb v regionu Prahy 12 (příklad zpracován na základě dat z let 2004 - 2006)	136
5. RODINY S DĚTMI	143
5. 1. Popis situace cílové skupiny v našich podmínkách	143
5. 2. Legislativní podmínky	144
5. 3. Specifika terénní sociální práce v rodinách s dětmi jsou uvedena ve vztahu	146
5. 3. 1. Specifika terénní sociální práce s rodinami ve vztahu k jiným cílovým skupinám ..	146
5. 3. 2. Potenciál terénní sociální práce ve vztahu k možnostem praxe orgánů SPOD	147
5. 4. Činnosti terénního sociálního pracovníka /terénního pracovníka	149
5. 4. 1. Poskytování poradenství	149
5. 4. 1. 1. Sociální a právní poradenství	149
5. 4. 1. 2. Výchovné poradenství	150

5. 4. 1. 3. Sociálně aktivizační služby	150
5. 4. 1. 3. 1. Terénní sociální pracovník/terénní pracovník vykonává výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti ve smyslu	150
5. 4. 1. 3. 2. Terénní sociální pracovník/ terénní pracovník zprostředkovává kontakt se společenským prostředím	151
5. 4. 1. 3. 3. Terénní sociální pracovník/ terénní pracovník poskytuje pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí	151
5. 5. Specifické legislativní znalosti potřebné pro práci s cílovou skupinou	152
Příklady dobré praxe	
5. 6. Příklad dobré praxe v mikroregionu Kladno	153
5. 6. 1. Cílová skupina	153
5. 6. 2. Stručný popis lokality – dostupné služby, specifika regionu	153
5. 6. 3. Shrnutí podstaty dobré praxe	154
5. 6. 4. Kdo se podílí a jak	155
5. 6. 5. Formy spolupráce	155
5. 6. 6. Dosavadní výsledky nebo efekt	156
5. 6. 7. Udržitelnost pozitivních výsledků a přenositelnost	156
5. 6. 8. Mimořádné a další výdaje/vklady, které realizace dobré praxe vyžaduje ..	156
5. 6. 9. Rizika	156
5. 6. 10. Pojmenování specifika dobré praxe	157
5. 7. Sanace rodin – sociální intervence, sociálně pedagogické posilování rodin a jejich doprovázení, jako alternativa k odebirání dětí z rodin	157
5. 7. 1. Cílová skupina	157
5. 7. 2. Popis lokality	157
5. 7. 3. Podstata dobré praxe	159
5. 7. 4. Kdo se podílí a jak	160
5. 7. 5. Formy spolupráce	161
5. 7. 6. Dosavadní výsledky nebo efekt	162
5. 7. 7. Udržitelnost pozitivních výsledků a přenositelnost	162
5. 7. 8. Mimořádné a další výdaje/vklady potřebné pro realizaci dobré praxe	162
5. 7. 9. Rizika a nedostatky	163
5. 7. 10. Pojmenování specifika dobré praxe	164
5. 8. Terénní sociální práce pro rodiny s dětmi a mládež ohrožené sociálním vyloučením .	164
5. 8. 1. Cílová skupina	164
5. 8. 2. Stručný popis lokality	165
5. 8. 3. Shrnutí podstaty dobré praxe	165
5. 8. 4. Kdo se podílí a jak	166
5. 8. 5. Formy spolupráce	167
5. 8. 6. Dosavadní výsledky nebo efekt	167
5. 8. 7. Udržitelnost pozitivních výsledků a přenositelnost	167
5. 8. 8. Mimořádné a další výdaje /vklady, které realizace dobré praxe vyžaduje .	167
5. 8. 9. Rizika	167
5. 8. 10. Pojmenování specifika dobré praxe	168

5. 9. Sociální asistence pro znevýhodněné rodiny s dětmi	168
5. 9. 1. Popis lokality a specifika regionu	168
5. 9. 2. Situace rodin s dětmi v Ostravě	168
5. 9. 3. Popis programu	169
5. 9. 4. Podstata dobré praxe: intenzivní spolupráce s rodinou v přirozeném prostředí v kontaktu s orgánem SPOD	171
5. 9. 5. Rizika	173
5. 9. 6. Přenositelnost dobré praxe	174
6. OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ	175
6. 1. Vymezení pojmu	175
6. 2. Popis situace	176
6. 3. Rizikové skupiny ohrožené bezdomovectvím	177
6. 4. Příčiny bezdomovectví	177
6. 5. Nejčastější problémy bezdomovců	178
6. 6. Specifika práce s osobami bez přístřeší	179
6. 7. Typické úkony vykonávané v rámci terénní sociální práce s osobami bez přístřeší	180
Příklady dobré praxe	
6. 8. Terénní práce v lokalitách mimo dosah sociální sítě	184
6. 8. 1. Cílová skupina	184
6. 8. 2. Stručný popis lokality	184
6. 8. 3. Partneři	184
6. 8. 4. Dosavadní výsledky nebo efekt	185
6. 8. 5. Udržitelnost pozitivních výsledků a přenositelnost	185
6. 8. 6. Mimořádné a další výdaje/vklady, které realizace dobré praxe vyžaduje ..	185
6. 8. 7. Rizika	185
6. 8. 8. Pojmenování specifika dobré praxe	185
6. 9. Současný stav spolupráce mezi státními institucemi a nestátními neziskovými organizacemi jako základ k vytvoření sociální sítě služeb pro osoby bez přístřeší v městě Ostrava	186
PŘÍLOHY	
Příloha č. 1: Náplň práce: Terénní sociální pracovník	188
Příloha č. 2: Náplň práce: Terénní pracovník	190
Příloha č. 3: Abecední přehled pojmů	192
LITERATURA	196